

A TÖRTÉNELEMÉRETTSÉGI ALAPELVEI, TAPASZTALATAI

Kaposi József

Tartalom

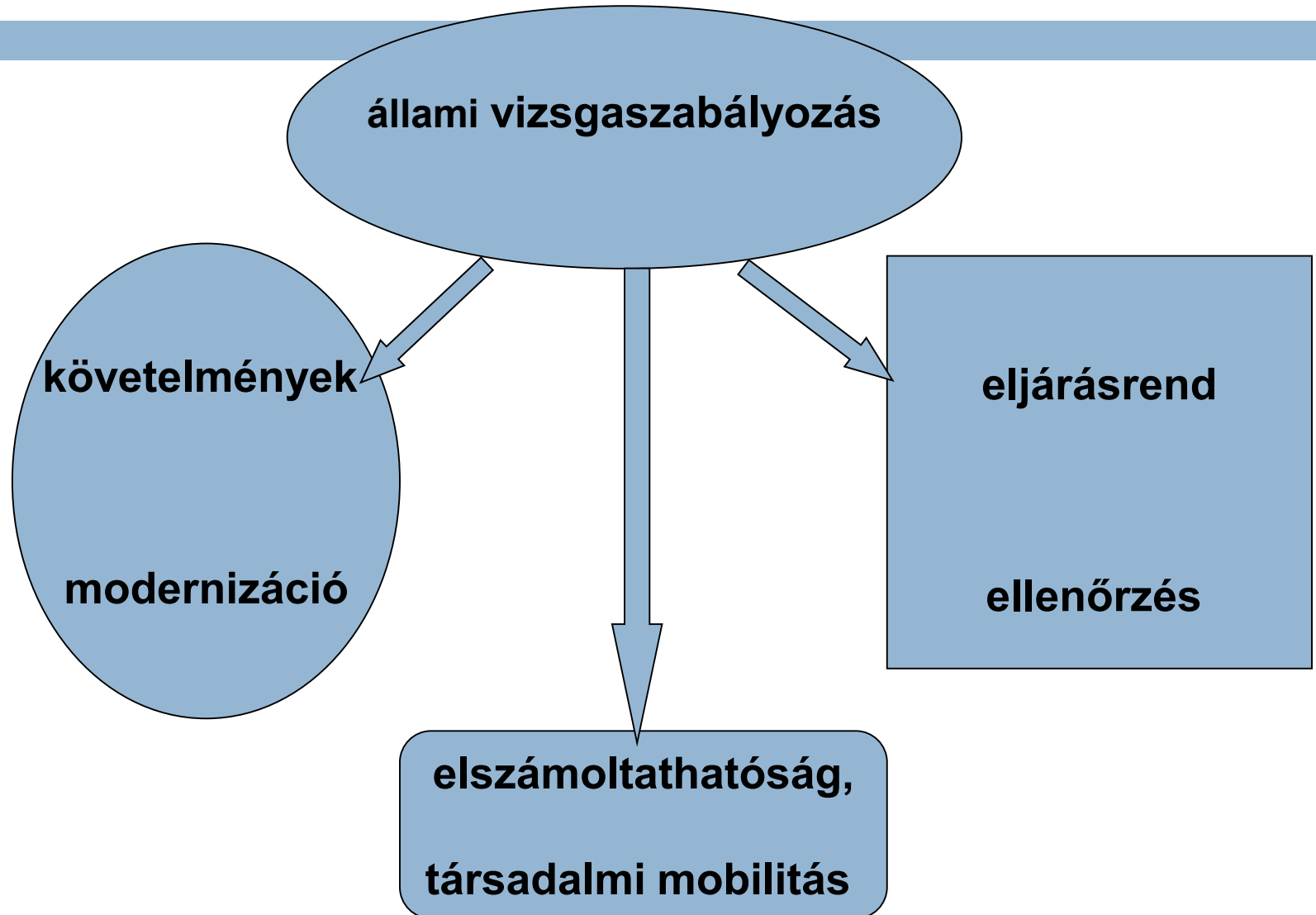

- Előzmények, célok
- Fejlesztési stratégia és fejlesztési keret

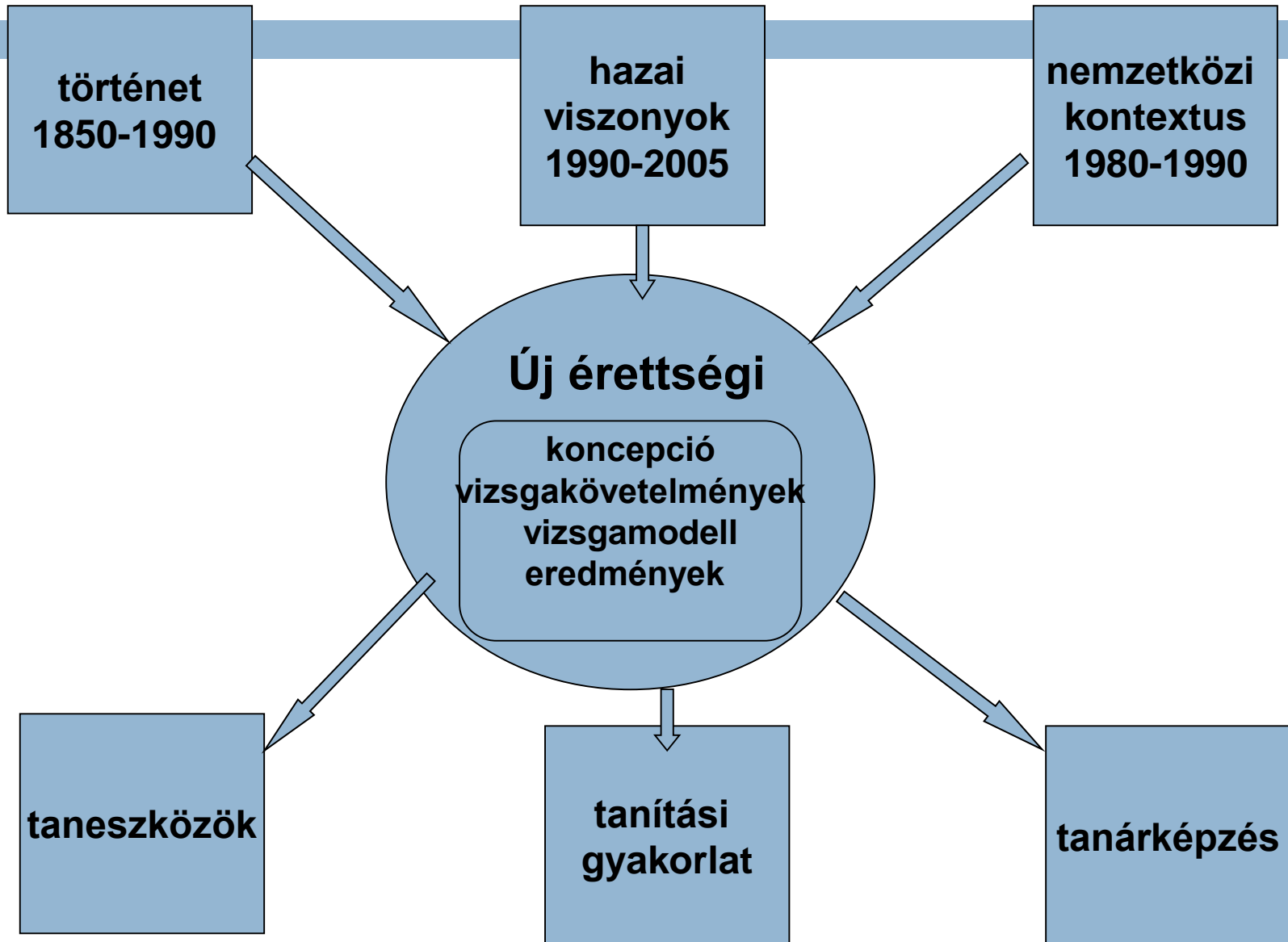
Az érettségi reform előzményei

- 1995-ös NAT elfogadása (1-10. évfolyamig szabályoz, alapvizsga koncepció);
- Az állami vizsgaszabályozási forma, mint kimeneti követelmény megjelenése;
- A felsőoktatási felvételi rendszer átalakulása;
- Középiskoláztatás iránti társadalmi igény, módosulása;
- Megváltozott munkaerőpiaci elvárások;
- Tartalmi és módszertani szemléletváltás igénye.

A fejlesztés koncepciója

A 2005-ös érettségi fejlesztés területei

Történeti előzmények 1850-1990

- Az állam szabályzó funkciói, módszerei a vizsga társadalmi mobilitásban betöltött státuszával együtt, ciklikusan változtak.
- A tanítás visszatérő kérdései:
 - ▣ a változó nézőpontok (nemzeti elkötelezettség, internacionalizmus stb.);
 - ▣ a tartalmak szelekciós szempontjai (a magyar és az egyetemes történelem, a politika- és társadalomtörténet arányai stb.);
 - ▣ a tanítási gyakorlatot befolyásoló módszertani alternatívák (előadás, munkáltatás stb.).

Nemzetközi kontextus 1980-1990

- Az 1980-as évektől kezdődően Nyugat-Európa számos országában a tanulás-tanítás tartalmait illetően új felismerések születtek (pl. a tanítás tartalmának másodlagossága)
- A tanulói teljesítmények értékelése terén újszerű szemléletmód alakult ki (pl. alkalmazott tudás, tesztelmélet)
- A tanórai feldolgozások módszereiben is jelentős változások történtek (pl. tanulói tevékenységek felértékelődése, új ismeretszerzési formák és tanulás szervezési módok)

Hazai viszonyok 1990-2005

- Az iskolafenntartás decentralizációja, a keretjellegű Nat, a helyi tantervi döntések mozgásterének növelése a központi értékelési funkció megerősítését kívánja meg
- A kimenet (vizsga) tud érdemi változást hozni az oktatáspolitikai célok megvalósításában
- A '90-es évek első felének reformláza után a tanárság elfordult a változásoktól:
 - ▣ nem érezte szükségességét a tartalmi modernizációnak,
 - ▣ a pedagógusok elbizonytalanodtak.
- Mindez azt is eredményezte, hogy az érettségi reformjával kapcsolatban a pedagógus szakma csak kisebb része nyilvánított véleményt, a többség néma szemlélőként figyelte a különböző változatokat és elképzeléseket.

Az érettségi reform általános céljai

- a tudás értelmezésében bekövetkezett változások érvényesítése,
- a középfokú oktatás expanziójából adódó problémák kezelése,
- a nemzetközi vizsgáztatási trendek és mérési eredmények hazai alkalmazásának elősegítése,
- a középiskolai általános képzés megerősítése,
- a felvételi vizsga szerepének csökkentése,
- a különböző képzési célú intézmények követelményeinek (gimnázium, szakközépiskola, nappali és felnőttoktatás) egymáshoz közelítése,
- az iskolák eredményei közötti összemérhetőség érvényesülése

Az érettségi reform konkrét céljai

- az alkalmazott tudás mérése,
- a kulcskompetenciák szerepének hangsúlyozása (nyelvi kultúra, kommunikáció, értő olvasás, érvelés, szövegalkotás, információk kezelése, probléma-felismerés, probléma-megoldó gondolkodás, logikai kapcsolatok felismerése, modellalkotás, önkifejező képesség),
- korszerű műveltség közvetítése
- a középiskolai tanítás eredményességének növelése
- a felnőtt (LLL) szerepre való felkészítés

A 2005-ös érettségi követelmények sajátosságai

- A követelményrendszer nem tanterv!
- Nem a tanulási folyamatra, hanem a vizsgai teljesítményekre koncentrál.
- A vizsgarendszer visszahat a tanítási/tanulási folyamatra.
- Meghatározó szerepet kaptak a képességjellegű követelmények (kompetenciák).
- Új tartalmi, módszertani és szervezési elemek.
- Megfogalmazódtak a differenciált vizsgaszintek általános kritériumai.
- Középszint, emelt szint

Mit mér az új történelemérettségi?

- A vizsgázó
 - ▣ rendelkezik-e a történeti gondolkodás kialakulásához szükséges alapokkal
 - ▣ birtokában van-e az alapvető történelmi tényeknek
 - ▣ tudja-e használni a történelmi fogalmakat, a szaknyelvet
 - ▣ képes-e ismereteit szóban és írásban előadni
 - ▣ elsajátította-e azokat a képességeket és ismereteket, amelyekkel a történelmi eseményeket és jelenségeket értelmezni tudja
 - ▣ képes-e a történelmi forrásokat – legyenek akár eredeti, akár a múlttól szóló feldolgozások – elemezni és értelmezni; a múlt emberének életét reálisan elképzelni
 - ▣ tudja-e értelmezni a jelenkor társadalmi jelenségeit
 - ▣ képes-e az érvekkel alátámasztott, árnyalt és tényszerű történelmi értékeléseket előnyben részesíteni a leegyszerűsítő véleményekkel szemben

A kétszintűség problematikája

- a két szint elkülönítése csak hipotetikusan történt meg
- a nemzetközi gyakorlat egészen mást ért kétszintű vizsga alatt
- az elnevezés azt a közvélekedést erősíti, hogy a reform egyetlen és kizárólagos célja a felsőoktatási felvételi kiiktatása volt
- pedig a tartalmi és módszertani szemléletváltásra) gyakorolt hatása lényegesen jelentősebbnek tűnik.

A vizsga koncepciója

- Nagyobb hangsúllyal kell az új követelményekben megjeleníteni az ún. kompetenciáknak, képességjellegű követelményeket.
- A oktatási céljait illetően helyreálljon az ismeretátadás, a képességfejlesztés és a normaközvetítés „hármásának” belső egyensúlya.
- Az új érettségi vizsgának értékelési szempontból meghatározó eleme az összemérhetőségre való törekvés.
- A vizsgadokumentumok rögzítik a vizsgán elvárt teljesítményeket, a vizsga menetének alapvető elemeit, valamint a javítás és értékelés meghatározó szempontjait.

Kétszintű követelmények

- közép szinten a mai társadalomban tájékozódni tudó ember történelmi ismereteit, és képességeit kell megkövetelni,
 - ▣ egyszerűbb ismeretszerzési eljárásokat, kifejezőképességet, a rendszerezés és alkalmazás alapvető formáit, meglétét igényli.
- emelt szinten elsősorban a felsőoktatásban tanuló diákok felkészítése történik
 - ▣ bonyolultabb ismeretszerzési és kifejezőképességet, összetettebb rendszerezési, alkalmazási, összehasonlítási és elemzési szempontok alkalmazását, valamint magasabb fokú gondolkodási műveleteket, önállóbb ítéletalkotási készségeket, követeli meg.

Írásbeli és szóbeli vizsga

- A vizsgareform meghatározó eleme az írásbeli vizsgarész megerősítése
 - ▣ melyet a vizsgateljesítmények összemérhetősége,
 - ▣ a vizsga követelményeinek és a vizsga feltételeinek egységesítése, indokoltak

Írásbeli vizsga

- Feladatai nem egyszerűen a megtanultak visszaadását, hanem a tanultak új helyzetekben történő alkalmazását várják el.
- Az írásbeli feladatok általában magukba foglalnak valamilyen ismeretforrást,
 - ▣ melyek vagy tartalmazzák a megoldáshoz szükséges információkat,
 - ▣ vagy segítenek előhívni azokat az ismeretelemeket, amelyekkel a feladat sikerrel megoldható.
- Megjelennek a vizsgán azok a segédeszközök, ismeretforrások (pl. térkép, helyesírási tanácsadó szótár, segédletek), amelyeket a szaktanárok, illetve a diákok a mindennapi munkában gyakorta használnak.

Az írásbeli feladatlap

- Központilag készül mindkét vizsgaszinten.
- A feladatlap értékelését a javítási útmutató határozza meg.
- Általában két részből áll:
 1. Egyszerű, rövid választ igénylő feladatokból.
 2. Szöveges (kifejtendő) feladatokból, amelyek
 - problémamegoldó
 - elemző.
- Választhatóság

A szóbeli vizsga

- A vizsgaforma elsődleges célja
 - hogy a diákok bemutassák, hogy szóbeli kifejezőképességük milyen színvonalon áll,
 - a tételben meghatározott problémát összefüggéseiben bemutatni, elemezni és értelmezni.

A szóbeli tételek összeállítása

- Középszinten a tanuló szaktanára állítja össze a szóbeli vizsga tételeit
 - ▣ Ő javítja és értékeli a vizsgázók írásbeli munkáját, és minősíti a szóbeli feleletet.
- Emelt szinten a vizsgaközpont által felkért – a tanuló iskolájától – független (külső) szakértők (felkészített szaktanárok) határozzák meg a szóbeli vizsga konkrét tételeit, javítják az írásbeli dolgozatokat és értékelik a szóbeli vizsgát.

A vizsga értékelése

- Mérhető kritériumokkal fejezi ki az elvárható tudás minőségét és mennyiségét, biztosítva ezzel a teljesítmények méltányos és az eddigieknél objektívebb és megbízhatóbb értékelését.
- A vizsgafeladatok részletes javítási útmutatóval készülnek, így lehetővé válik az is, hogy a vizsgákon jelenleg alkalmazott ún. globális értékelési gyakorlatot fölváltsa a kompetenciák szerinti, ún. analitikus értékelés

A vizsgaeredmények tapasztalatai

- Az írásbeli vizsgarész bevezetése a kockázatok ellenére sikeresnek ítéelhető. A vizsgateljesítmények eloszlása megbízhatóbban mutatja a tanulói teljesítményeket mint a szóbeli.
- A középszinten elvárt teljesítmények a túl széles „feszítáv” és a szelektív iskolarendszer miatt az elit intézményekben diszfunkcionálisak.
- A vizsgafejlesztők és az iskolai szaktanárok tudásfelfogása több ponton is eltér. (Pl. ismeretforrások alkalmazása.)
- Az új vizsga eredményei és tapasztalatai feldolgozása folyamatos obszervációt igényelnek, a standardizációs elemeinek továbbfejlesztése érdekében.

Pedagógiai tapasztalatok I.

- fokozódott a szaktanárok érdeklődése az ún. szakmódszertani problémák iránt;
- bővült és színesedett a szaktanári repertoár (interaktív és reflektív, a kooperativitásra is törekvő feldolgozási módok);
- előtérbe kerültek az értelmezést, és a tudás alkalmazását segítő feladattípusok;
- nőtt a digitális eszközök alkalmazási területe.

Pedagógiai tapasztalatok II.

- A szaktanároknak kiegészíteni szükséges eddigi *értékelési gyakorlatukat,*
- A vizsgakövetelmények koncepciója nem csak lehetőséget biztosít, de el is várja a *szaktanári módszerek változatos alkalmazását,* a feldolgozandó tananyag mindenkori adaptálását, súlyozását, ha szükséges szelektálását, illetve az egyes kiválasztott témákban való elmélyülést, valamint a tanulók felkészültségi és felkészítési szintjéhez igazodó, differenciált feladatkijelölési és értékelési módszerek gyakorlati alkalmazását.

A taneszközök

- Jelentős hatást gyakorolt a hazai tankönyvpiacra.
- A taneszközök tanulásfelfogásában is kimutatható az a paradigmaváltás, amely a tanulás tanulására irányul, bár e területen az egymásra építkezés, a koherencia érvényesülése még nem teljes.

A 2005-ös történelemérettségi koncepciója I.

- Az ismeretátadás, a képességfejlesztés és a normaközvetítés egységének megteremtése.
- A képességjellegű követelmények (kompetenciák) szerepének növelése.
- A lexikális ismeretek szűkebb körének kijelölése.
- A magyar és egyetemes történelem 60–40%-os arányának meghatározása.
- A XIX.–XX. század történetének felértékelése.

A 2005-ös történelemérettségi koncepciója II.

- Az eseménytörténeti ismeretek mellett több figyelmet kapjanak a társadalmi, gazdasági és kulturális folyamatok.
- Továbbá azok a tartalmak, amelyek az egyes korszakok komplex, életszerű bemutatásához szükségesek.
- Hangsúlyosan segítse elő a jelen világának megértését.

A képességjellegű követelmények (kompetenciák)

- a források használata és értékelése;
- a szaknyelv alkalmazása;
- tájékozódás térben és időben;
- az eseményeket alakító tényezők feltárása;
- a történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása.

Példa: A szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Történelmi fogalmak azonosítása, helyes használata	<p>Legyen képes a fontosabb történelmi fogalmakat meghatározás alapján felismerni.</p> <p>Legyen képes az egy témához vagy korhoz kapcsolható fogalmakat kiválasztani, rendszerezni, használni.</p>	<p>Legyen képes a történelmi szakszókincset használni.</p> <p>Forrás alapján legyen képes történelmi fogalmak meghatározására.</p>
2.2 A történelmi fogalmak jelentés-változásainak ismerete		<p>Tudja, hogy bizonyos fogalmak (<i>pl. rabszolga, gyarmat, vármegye</i>) a különböző történelmi korokban eltérő jelentéssel bírtak.</p>

Tartalmak, témakörök

1. Az ókor és kultúrája
2. A középkor
3. A középkori magyar állam megteremtése és virágkora
4. Szellemi, társadalmi és politikai változások az újkorban
5. Magyarország a Habsburg Birodalomban
6. A polgári átalakulás, a nemzetállamok és az imperializmus kora
7. A polgárosodás kezdetei és kibontakozása Magyarországon
8. Az első világháborútól a kétpólusú világ felbomlásáig
9. Magyarország története az első világháborútól a második világháborús összeomlásig
10. Magyarország 1945-től a rendszerváltozásig
11. A jelenkor
12. A mai magyar társadalom és életmód

Témakörök, altémák

- Az egyes témakörökhöz rendelt ún. altémák megfogalmazásakor az alábbi szempontok is érvényesültek:
 - ▣ a politikatörténet mellett a társadalom-, a gazdaság-, a művelődés-, életmód- és mentalitástörténetnek is fontos szerep jusson,
 - ▣ a témakörökhöz kapcsolódó konkrét tartalmak meghatározásakor a történettudomány legújabb eredményei is megjelenjenek.

Adatok (nevek, évszámok, fogalmak)

- A vizsga feladataiban csak az alap- és középfokú kerettantervek követelményeiben megfogalmazott témához tartozó konkrét lexikális adatokat lehet számon kérni.
- Ettől az elvtől csak akkor lehet eltérni, ha az adott feladat föltünteti (pl. kronológiai táblázattal, fogalom meghatározással, szöveges forrással, térképpel stb.) mindazokat a lexikális ismereteket, melyek a megoldáshoz szükségesek.

Az írásbeli vizsga

- A feladatlap központilag készül mindkét szinten.
- A feladatlap értékelését javítási útmutató segíti.
- Az írásbeli feladatlap két részből áll:
 - Egyszerű, rövid választ igénylő feladatokból („zárt” végű tesztek)
 - Szöveges (kifejtendő) írásbeli feladat, amely
 - a) problémamegoldó vagy egyszerűsítve rövid esszé,
 - b) elemző vagy egyszerűsítve hosszú esszé lehet.

Az írásbeli feladatok jellemzői

- minden feladat magába foglal valamilyen forrást (szöveget, képet, térképet, diagramot, grafikont, karikatúrát stb.)
- melynek adatai tartalmazzák mindazokat a szükséges információkat, melyek a sikeres feladatmegoldást biztosítják.

Az írásbeli feladatok típusai I.

Feladattípusok:

- Információkeresés források (szöveges, képi) segítségével
- Források alapján egyszerű következtetések megfogalmazása
- Különböző típusú (szöveges, képi, diagram) forrásból származó információk összevetése
- Megadott szempontok szerint fogalmak gyűjtése forrásokból
- Fogalmak azonosítása, hozzárendelése

Az írásbeli feladatok típusai II.

- Térképekről információk gyűjtése
- Térképek alapján egyszerű következtetések megfogalmazása
- Helyszínek azonosítása atlasz segítségével
- Célok és következmények megkülönböztetése
- Ok-okozati összefüggés felismerése, megkülönböztetése
- Következtetések megfogalmazása események, folyamatok, jelenségek, döntések következményeiről stb.

Szóbeli vizsga témakörei

- Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra
- Népeség, település, életmód
- Egyén, közösség, társadalom
- Nemzetközi együttműködés és konfliktusok
- Politikai intézmények, eszmék, ideológiák
- Modern demokráciák működése
- Szabad (problémaközpontú) témakör

A szóbeli vizsga

- A történelmi jelenségek és események problémaközpontú bemutatását várja el.
- A vizsgaforma elsődleges célja
 - ▣ hogy a diákok bemutassák, hogy szóbeli kifejezőképességük milyen színvonalon áll,
 - ▣ miként tudnak a történelem különböző dimenzióiban (pl. gazdaság, társadalom, politikatörténet) eligazodni
 - ▣ a tételben meghatározott problémát összefüggéseiben bemutatni, elemezni és értelmezni

Értékelési szempontok I.

- A kifejtendő feladatoknál újszerű javítási, értékelési szempontok érvényesülnek, hiszen a megoldási útmutatóban megfogalmazott kritériumok elsődlegesen;
 - az elvégzendő műveletre (pl. megadott szempontok alapján információk gyűjtése, egyszerű következtetések megfogalmazása történelmi események okairól, következményeiről);
 - és nem csupán az elvárt konkrét (fogalmakra, történelmi adatokra) tartalmakra vonatkoznak.

Értékelési szempontok II.

- a probléma azonosítása,
- információgyűjtés a megadott forrásokból,
- egyszerű következtetések, összehasonlítások elvégzése,
- a feladat kifejtéséhez szükséges szakszókincs alkalmazása,
- a problémához kapcsolódó tér és idő koordináták meghatározása,
- a „háttér”, pl. az ok-okozati kapcsolatok, célok és következmények feltárása,
- önálló kérdés vagy megállapítás megfogalmazása.

A felkészítő munka hangsúlyos elemei

- források (szöveg, ábra, kép, térkép) használatára és értelmezésére való felkészítés
- szövegértési és szövegalkotási feladatok gyakorlása
- XX. század és a jelenkor
- társadalomtörténeti, művelődés- és életmód központú megközelítés
- minőségi szempontok az értékelésben (tématartás, problémafelismerés, kifejezőkészség stb.)
- a tananyag súlyozása a feldolgozás során

Tevékenység (forrás), és problémaorientált történelemtanítás!

VIZSGAFELADATOK (VÁLOGATÁS)

Töltse ki az életrajzi leírás felhasználásával a szöveg alatt található táblázatot, illetve válaszoljon a kérdésre! *Használja a Történelmi atlaszt!*

„1913-ban születtem Ungváron. Azóta itt élek. Mégis öt különböző állam polgára voltam. Első emlékem I. Ferenc József halálakor elrendelt gyászhoz kötődik. Az első világháború után szülőföldem a kisantant egyik országához került. Az újabb világégés idején ugyanahhoz az országhoz csatoltak, amely a Sárospatakon élő unokatestvérem hazája. Később a Vörös Hadsereg betörése nyomán ismét egy másik állam polgára lettem. Az utcán járva, még a feliratokat sem tudtam elolvasni. Istennek hála a nagy birodalom összeomlott, én meg újabb állampolgárságot kaptam.” (Petrók Józsefné 1995-ből)

	Állam, államalakulat (ország) neve
1. Ferenc József halálakor	
2. A kisantant létrejöttékor	
3. Az újabb világégés idején	
4. A kommunista diktatúra alatt	
5. Jelenleg	

Oldja meg a feladatokat a karikatúra felhasználásával!

a) Nevezzen meg a karikatúrán látható jelképek közül kettőt! (Elemenként 0,5 pont)

1.

2.

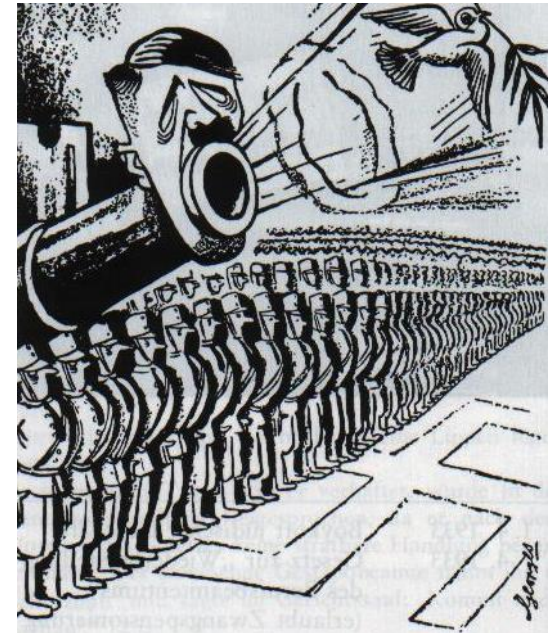
b) Milyen ellentmondást mutat be a karikatúra?

.....

.....

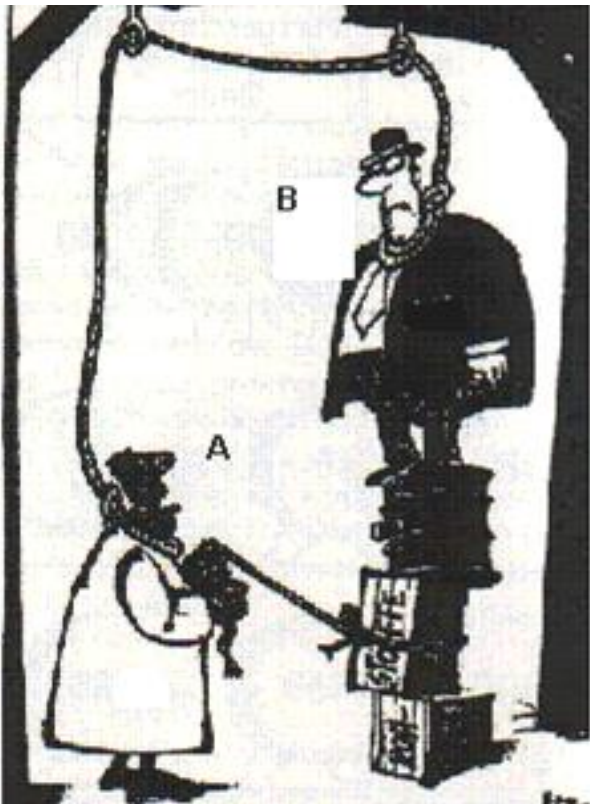
.....

c) Nevezzen meg egy-egy eseményt 1938-ból és 1939-ből, amelyek nyomán a hitleri Németország területe növekedett!

Válaszoljon a kérdésekre a karikatúra tanulmányozása után!

„– Ugye tudod, hogy a kezemben vagy?!”

a) Határozza meg, hogy a világ mely országait/országcsoportjait szimbolizálják a karikatúrán látható szereplők!

A = Dél

B = Észak

b) Az ábrázolás alapján miért állítható az, hogy Dél „kezében” van Észak?

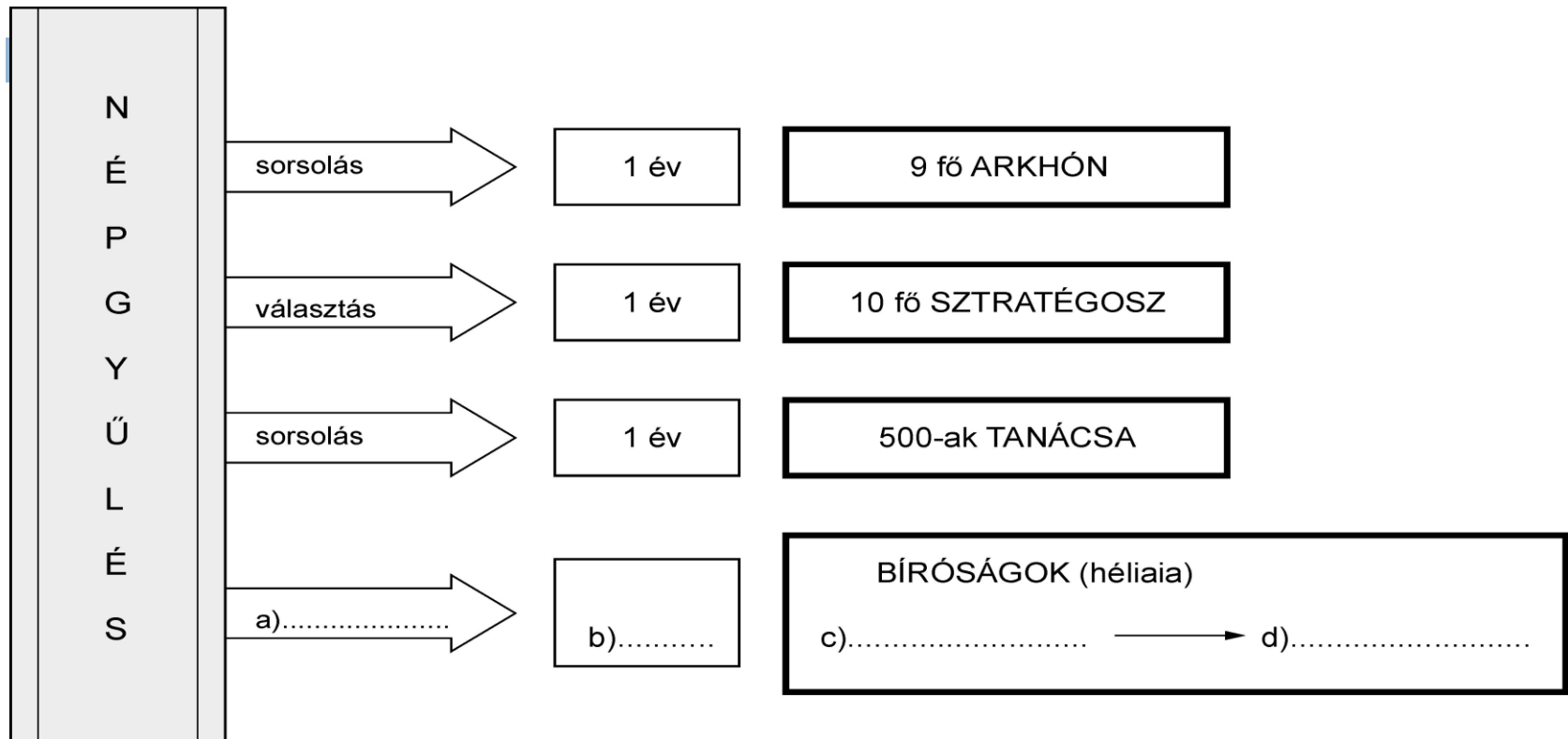
c) Magyarázza meg, mit jelképez a két szereplőt összekötő kötél? Válaszában két elemet említsen!

d) Milyen további – a képen nem ábrázolt – fenyegetettséget jelent Dél az Észak országainak számára? Válaszában két elemet említsen!

e) A karikatúrán ábrázolt probléma érinti-e Magyarországot? Válaszát indokolja!

Tájékoztató: ROHSTOFFE = nyersanyagok

Egészítse ki az üresen hagyott ábraelemeket a szöveg-részletből vett adatok felhasználásával!

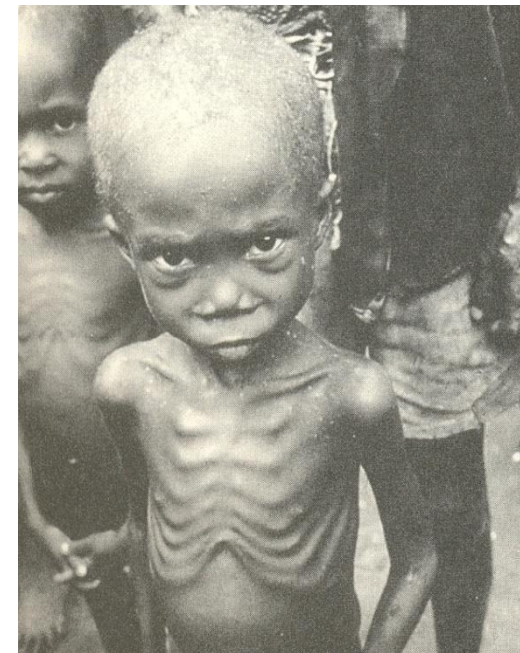
„Periklész korában az igazságszolgáltatás a következőképpen épült fel: az arkhónok minden év elején hatezer athéni nevét sorsolták ki azok közül, akik már elmúltak harminc évesek. Belőlük állt a hélaia, amelyből minden alkalommal kiválasztották a perek során közreműködő ötszáz bíró nevét. A bírók napi egy zsetont kaptak közreműködésükért, ami körülbelül hatvan százaléka volt egy munkás napi bérének.” (Luciano de Crescenzo)

Oldja meg a feladatokat a források segítségével!

Globális problémaként értelmezzük azokat a környezeti, gazdasági, társadalmi folyamatokat és jelenségeket, amelyek hatása a Föld egészére kiterjed.

1.

2.

Egészítse ki az alábbi táblázatot a szöveg alapján!

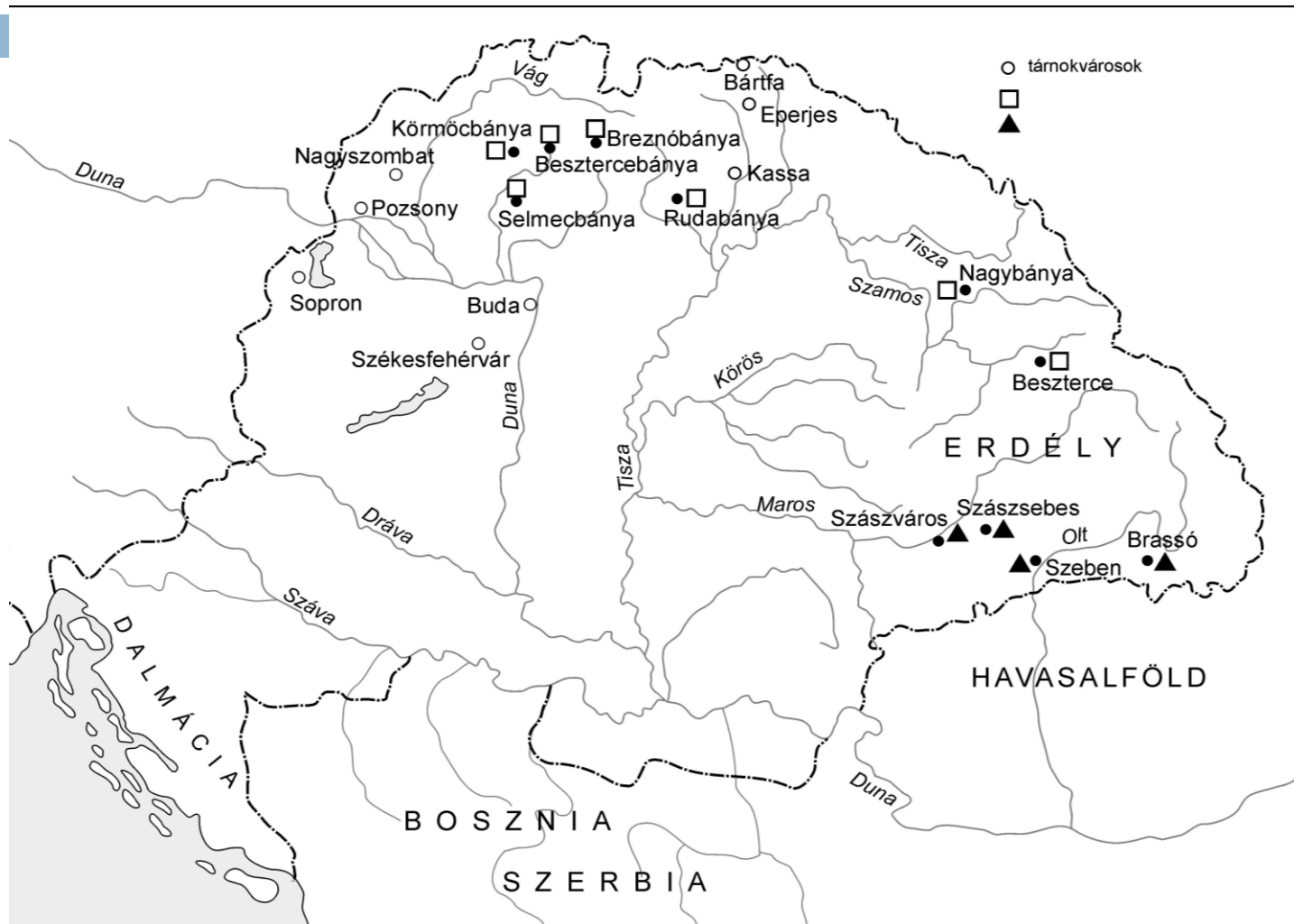
„Valami megváltozott a földi rendszerben. A globális klímaváltozás miatt észrevehetően emelkedik a tengerek vízszintje. Ha beválnak a jóslatok, hamarosan tengerparti városokat önt el az áradat. A környezetszennyezés miatt pusztulnak a korallok, az erdőirtás miatt rohamosan zsugorodnak az esőerdők.

Több mint egymilliárd ember nem jut naponta tiszta vízhez; 2,4 milliárd ember a leg-
elemibb higiénés feltételek és lehetőségek nélkül él – nincs vécéjük, nincs vezetékes
vizük, s a talajszennyeződések okozta fertőzések miatt évente mintegy harminc millióan
halnak meg.

A talaj elszennyeződése mellett súlyos gondot jelent, hogy a Föld mind nagyobb
hányadán a megszokottnál jóval kevesebb csapadék hull. A hiány miatt csökken a
mezőgazdasági termelés, miközben – különösen a fejlődő országokban – a népesség
száma folyamatosan emelkedik. A következmény: éhínség, elképesztő közegészségügyi
állapotok.” (tankönyvi szöveg)

Példa	Ok	Okozat
	globális klímaváltozás	tengerparti városokat önthet el az áradat
1.	erdőirtás	
2.		éhínség
3.	környezetszennyezés	
4.	vizek szennyezése	

Oldja meg a feladatokat a források és ismeretei alapján!

Azonosítsa a térkép alapján a jelmagyarázatokat: □ ▲

Állapítsa meg, hogy a megadott forrásrészlet melyik világvalláshoz kapcsolódik!

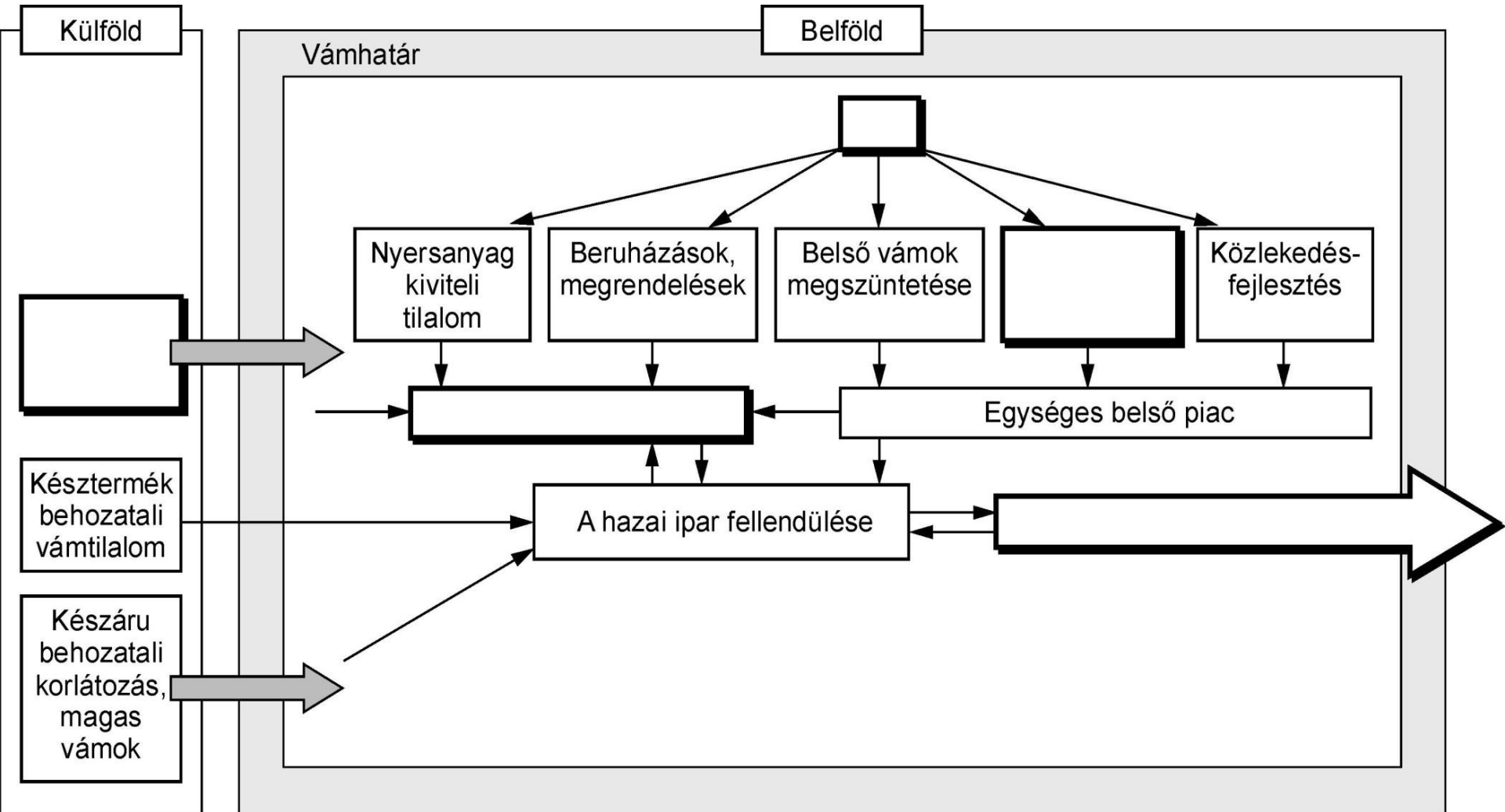
Írja a források sorszámát a táblázat megfelelő helyére!

1. „A ti istenetek egyedüli isten. Nincs isten, csak ő, a könyörületes, az irgalmas. Az egek és a föld megteremtésében; az éjszaka és a nappal változásában; a hajókban, amelyek sietve haladnak a tengeren, (szállítva) azt, ami hasznos az embereknek; abban, ahogy Allah vizet bocsát le az égből.”
2. „Két végletet kell egy útkeresőnek elkerülnie. Melyik ez a kettő? Az egyik az élvezetek útja [...]. A másik az önkínzás útja [...]. Nos, ezt a két végletet elkerülve, létezik egy Középút. [...] Ez visz el a [...] megnyugváshoz, belátáshoz, kioldódáshoz s nirvánához vezet.”
3. „Jahve, Seirből jöttöd idején, Edóm mezői felől mikor lépkedtél, a föld megrendült, az ég is csepegett, a felhőkből is víz csepegett, a hegyek meginogtak Jahve előtt, Jahve, Izrael istene előtt.,,

	Vallások	Sorszám
a)	Kereszténység, keresztyénség	
b)	Zsidó vagy izraelita vallás	
c)	Buddhizmus	
d)	Iszlám	

4. „Szeresd az Urat, a te istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez az első és nagy parancsolat. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint önmagadat. E két parancsolattól függ az egész törvény és próféciák.”

Válassza ki a felsorolásból a megfelelő szavakat, és írja be betűjeleiket a táblázat üresen hagyott helyeire! I.

A merkantilizmus iparfejlesztő politikája

Válassza ki a felsorolásból a megfelelő szavakat, és írja be betűjeleiket a táblázat üresen hagyott helyeire! II.

Betűjel	Jellemzők
a)	Mértékrendszer és fémpénz egységesítése
b)	Állam
c)	Gyarmati nyersanyagok behozatala
d)	Készárú kivitel
e)	Manufaktúrák terjedése

Oldja meg a forráshoz kapcsolódó feladatot!

„1. Valódi népképviselést és többpártrendszert! Biztosítsák a választások szabadságát és tisztaságát!
2. Rendőrállam helyébe jogállamot. Érvényesüljenek az emberi jogok, legyen bírói függetlenség! [...]
5. Méltányos közteherviselést, a közkiadások társadalmi ellenőrzését. Szüntessék meg az egyéni és csoportos kiváltságokat, adják meg mindenkinek az emberhez méltó élet alapfeltételeit!
6. Ésszerű gazdálkodást, működő piacot, a tulajdonformák egyenjogúságát. Állítsák le a pénzemésztő és környezetpusztító nagyberuházásokat, szüntessék be a veszteséges vállalatok támogatását! [...]” (1989. március 15-i ellenzéki követelések)

a) Rendezze a forrásban szereplő követeléseket különböző szempontok szerint! Egészítse ki a táblázatot két további szemponttal, illetve írja be az egyes szempontoknak megfelelő követelések sorszámait!

Szemponatok	A kiáltvány pontjai
a)	5.
b) politikai	
c)	

Írja a fogalmak mellé a megfelelő meghatározások betűjelét!

- a) Az uralkodó a megnövekedett jövedelem birtokában tőle függő hivatalnoki hálózatra, az állandó hadseregre és a bírói szervezetre támaszkodva irányítja az országot, a rendi gyűlés mellőzésével.
- b) Az uralkodók felülről bevezetett reformokkal kívánták modernizálni birodalmukat. Merkantilista vámpolitikával, adókedvezményekkel, a jobbágyság adóhelyzetének javításával kívánták felfrisseníteni államuk gazdaságát, hogy a hatalmi versenyben ne maradjanak alul.
- c) Az állam irányítása az uralkodó és a rendek közös törvényhozására és hatalomgyakorlására épül.

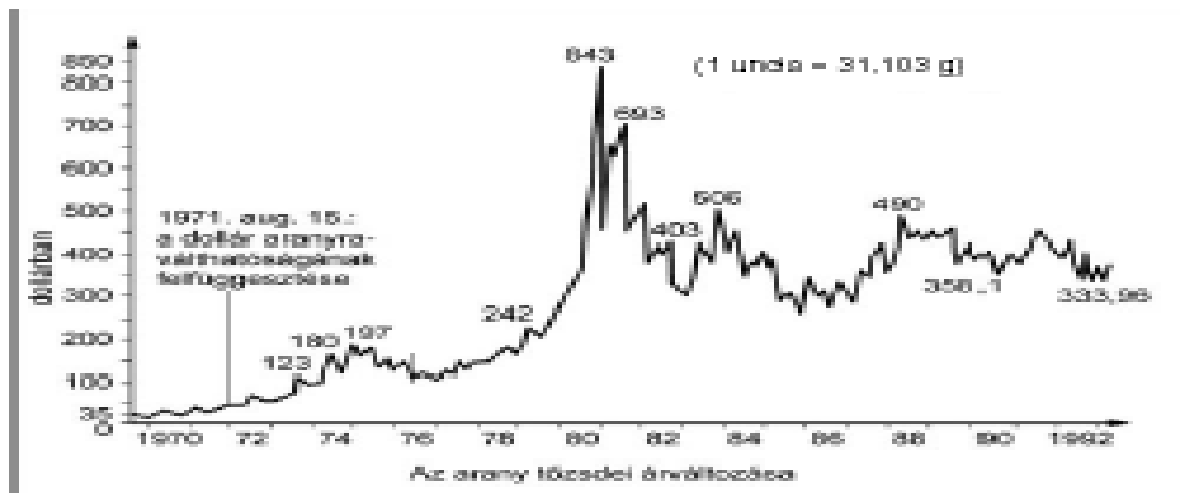
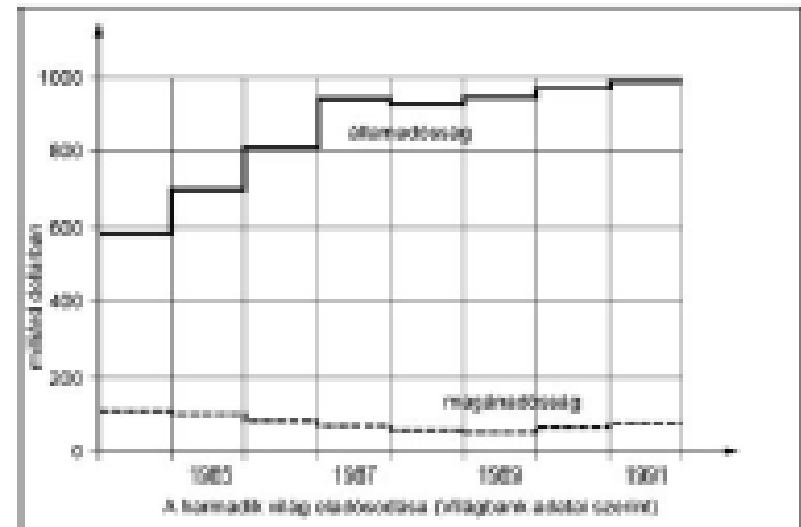
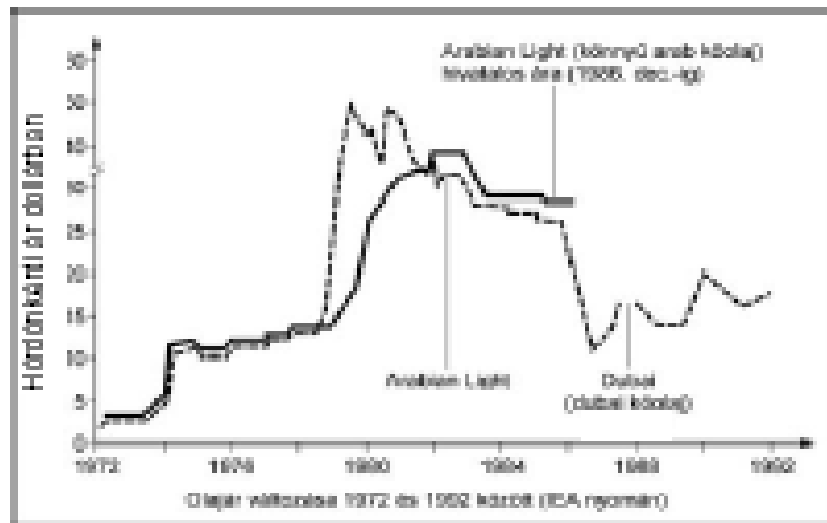
Fogalmak	Betűjelek
abszolútizmus	
alkotmányos királyság	
felvilágosult abszolútizmus	
rendi monarchia	
köztársaság	

- d) Olyan államforma, amelyben az államfőt meghatározott időre választják, a szuverenitás tehát a népet illeti meg.
- e) Olyan uralkodási forma, amely korlátok közé szorította a királyi hatalmat (pl. megtiltotta, hogy a parlament hozzájárulása nélkül adót vessen ki, hadsereget tartson, illetve parlamenti képviselőt politikai szerepléséért felelősségre vonhasson stb.).

11. A feladat a harmadik világ eladósodására vonatkozik.

Oldja meg a feladatot a grafikonok és a szöveg felhasználásával!

(Elemenként 0,5 pont.)

„A nagy multinacionális bankok jelentős összegű tőkét hiteleztek a harmadik világbeli országoknak. [...] az állandó gondot jelentő eladósodás a harmadik világra hárítja a felelősséget a nemzetközi pénzügyi problémákért.” (Gazdasági elemzés)

Karikázza be a megfelelő válasz sorszámát!

a) Az arany és az olaj ára a világ tőzsdéin

1. egymást követve változott.
2. nem volt hatással egymásra.
3. egymással ellentétesen változott.

b) Az olajár esésének köszönhető a harmadik világba kihelyezett több hitel, ezért

1. a hitelkihelyezés független az olaj világpiaci árától.
2. az olaj világpiaci árának csökkenése csökkenti a kihelyezett hitelek összegét.
3. az olajpiacról kivont tőke új beruházási helyeket keres magának.

c) A válság hatására a kihelyezett hitelek visszafizetése

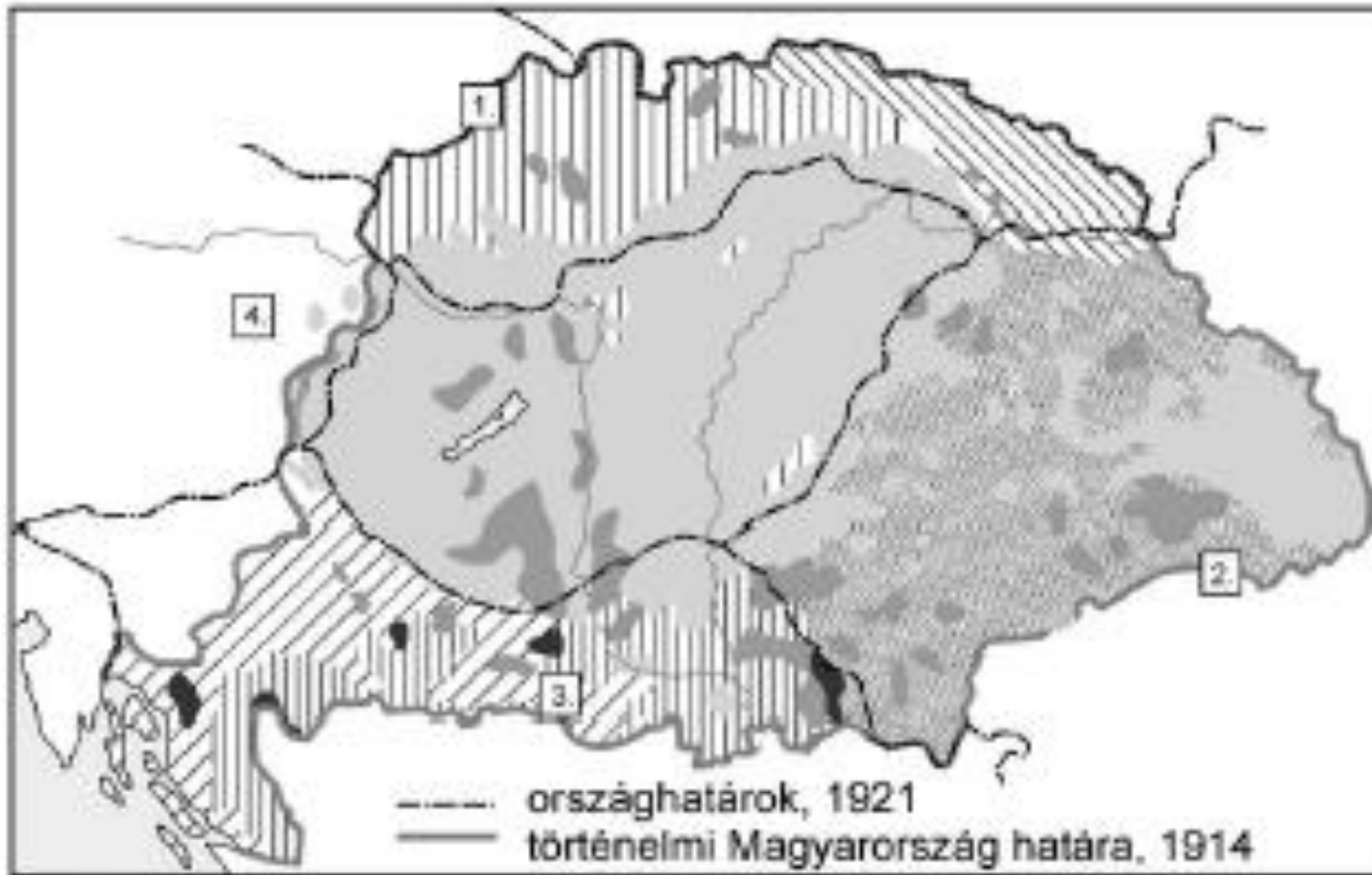
1. miatt gyors hiteltörlesztést hajtottak végre.
2. kétségessé vált.
3. helyett a hiteleket visszahárították a hitelező bankokra.

d) A hitelkamatok visszafizetésének bizonytalansága

1. veszélyeztette a fejlett ipari országok gazdasági stabilitását.
2. elsősorban a hitelező országok magánbankjait sújtotta.
3. a harmadik világ egyre nagyobb eladósodásának volt a következménye.

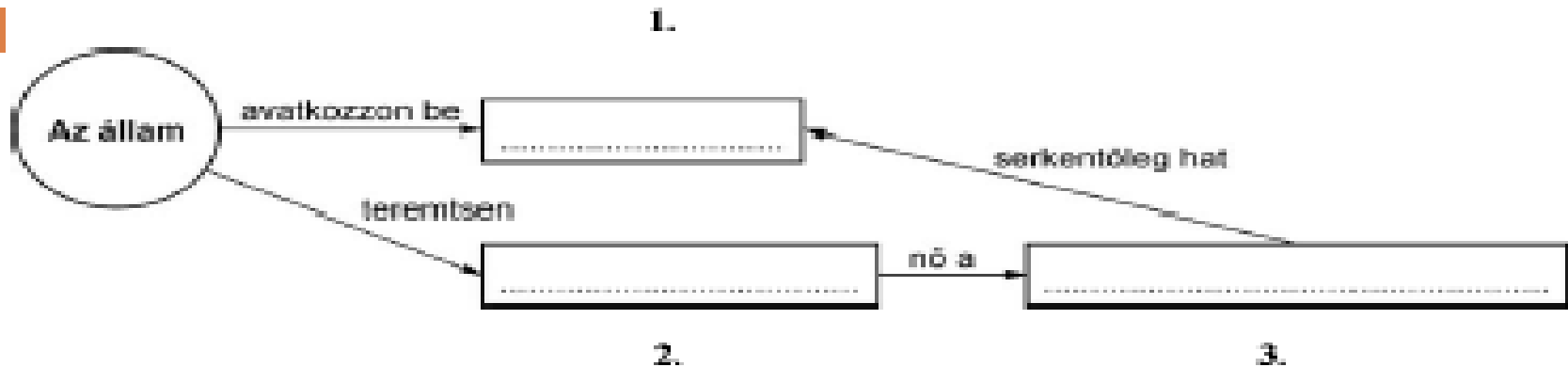
2 pont	
--------	--

Nevezze meg a térképen sorszámozott országokat!

Indokolja röviden, miért nevezhetjük etnikai szempontból igazságtalannak a békeszerződés Magyarország új határaitra vonatkozó döntését!

Válaszoljon a kérdésekre ismeretei és a források segítségével!

„A bankok fizetéképtelenné váltak és csődbe jutottak. A hitelrendszer összeomlása viszont lehetetlenné tette a termelést, a bel- és külkereskedelem működését. [...] Az Egyesült Államokban a munkanélküliek száma 1929–33 között 1,5 milliőről 12,8 millióra (a foglalkoztatottak 3,2%-áról 24,9%-ára) emelkedett. Ugyanezen idő alatt az előállított társadalmi össztermék értéke 46%-kal csökkent.” (Tankönyvi szöveg)

a) Nevezze meg a forrásban bemutatott jelenséget!

b) Egészítse ki az ábrát a forrás és ismeretei felhasználásával!

„Ha az állam ócska palackokat megtöltene bankjegyekkel, megfelelő mélységbe elásatná őket elhagyott szénbányákban, az üregeket színültig megtöltené utcai szeméttel, s aztán [...] magánvállalkozásra bízna, hogy újból kiássa a bankjegyeket [...] nem lenne munkanélküliség, és a visszahatások révén a társadalom reális jövedelme és tőkevagyonja is valószínűleg jelentősen nagyobb lenne, mint amekkora ténylegesen.” (John Maynard Keynes)

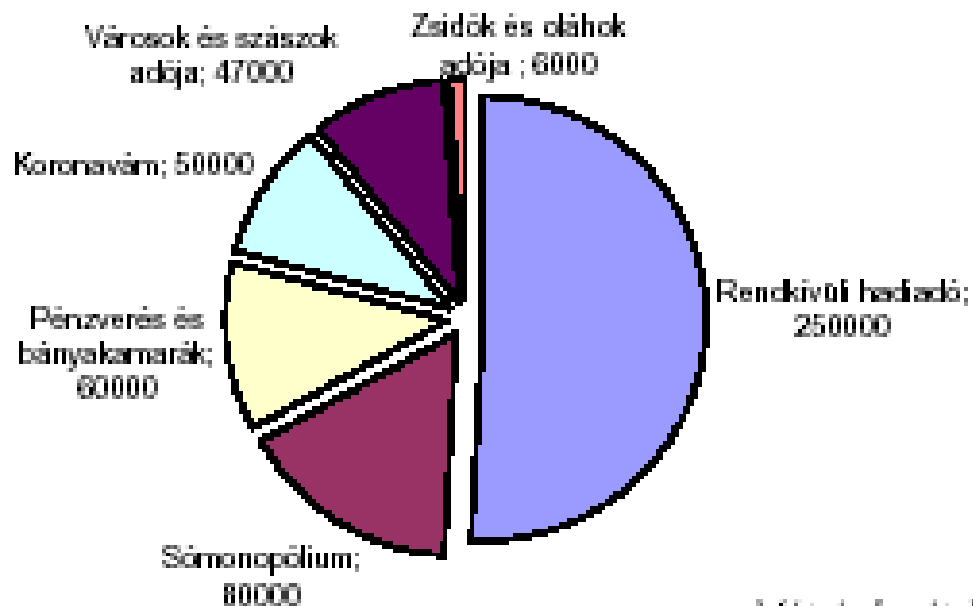
c) Magyarázza meg, miért volt szükség az állam fokozott szerepvállalására a gazdaságban!

Mutassa be a források és ismeretei alapján, milyen társadalmi és gazdaságpolitikai okokra vezethető vissza az 1471. évi Vitéz János vezette összeesküvés!

„Sok okát beszélnek, miért kezdtek összeesküvésbe a király legrégibb atyai barátai. Hiszen olyan tekintélyben és hivatalokban volt részük, hogy igazán nem lehetett tőlük ingadozást, árulást várni. Az érsek [Vitéz János, esztergomi érsek] állítólag számos sérelme miatt lett összeesküvő. A király ugyanis már a maga lábán állt; azelőtt ki volt szolgáltatva a főemberek tanácsának; most lerázta ezt, nem mások után, hanem saját esze és akarata szerint járt, s ha szólni mertek, lehurrogta őket. [...] Ezek tekintélyük alapos csorbulását látták ebben. Ehhez járult a szokatlanul kivetett rendkívüli adó, az úgynevezett dika, amelyet többnyire nem portánként, hanem fejenként róttak ki. És ámbár az igen nagy szolgáltatásokat a folytonos háború tette szükségessé, a szokatlan adót mindenki nehezményezte. Sőt, Mátyás még a püspöki jövedelmeket is bitorolni kezdte.” (Bonfini nyomán) „A legfelsőbb szintű igazságszolgáltatást a király személyes jelenlétének bírósága végezte, amely folyamatosan működött. Ez lényeges előnyt jelentett a nádor vagy az országbíró időszakosan ülésező és az ügyek intézését húzó-halasztó törvényszékhez képest. Ennek az intézménynek a vezetői és hivatalnokai többnyire a köznemesi és polgári, időnként pedig a jobbágyi sorból emelkedtek föl. Művelt, szakmájukat kiválóan ismerő emberek voltak, akik hivatalukat s ebből származó jövedelmeiket megélhetésük fő forrásának tekintették.” (Tankönyvi szöveg)

A társadalom Mátyás korában

Egyháziak	Világiak	
Prelátusok (érsékek, püspökök)	Bárok (nádor, országbíró, tárnokmester, vajda, szlavón bán stb.)	
	Közép- és kismemesség (18 000 egytelkes, 7000 birtokos nemesi család)	
Alsópapság	Polgárság a szabad királyi városokban	Módos kereskedők
		Kézművesek
		Flebejusok
	Jobbágyság	

Igazolja a forrás és ismeretei felhasználásával, hogy az 1351-es törvények a köznemesség érdekeinek védelmében fogalmazódtak meg! Válaszában magyarázza meg ennek okait is!

„Mi tehát országunk említett báróinak, előkelőinek és nemeseinek a kérését királyi kegyes jóindulattal meghallgatván, [...] legkedvesebb ősünknek és elődünknek, András király úrnak előbb említett, s aranypecsétjével megerősített, minden gyanútól teljességgel mentes, szóról szóra ide közbeiktatott oklevelét, a benne leírt minden szabadsággal együtt elfogadván, magunkévá tévén és jóváhagyván, kivéve egyedül ugyanazon kiváltságlevélből az előbb említett módon kirekesztett egyetlen cikkelyt, azt tudniillik, »hogy az örökösök hátrahagyása nélkül elhaló nemeseknek jogukban áll birtokaikat még életükben és haláluk esetére az egyháznak vagy másoknak, akiknek akarják, átadni vagy hagyományozni, eladni vagy elidegeníteni« éppen ellenkezőleg: egyáltalán ne legyen joguk ezt megtenni, hanem birtokaik a jog szerint és törvényesen tisztán és egyszerűen, minden ellentmondás nélkül legközelebbi atyafiaikra, nemzetségeikre háramoljanak. [...]

6. Ezenkívül bármely néven nevezett minden szabad faluban, sőt még az udvarnoki és királynéi falvakban élő valamennyi szántóvető és szőlőbirtokos jobbágyainktól is – kivéve a fallal övezett városokat – ezek minden terményének és borának a kilenced részét [a kilencedik tized] fogjuk beszedni, és a királyné asszony is be fogja hajtani és a fent említett bárók és nemcsak bármely birtokaikon élő minden szántóvető és szőlőbirtokos jobbágyuktól hasonlóképpen hajtsák be, és szedjék be azok minden terményének és borának a kilencedrészét a saját szükségletükre. [...] És ha egyesek az imént említett behajtással kapcsolatban másként járnak el, az olyan ellenszegülőknek és jelen rendeletünk megghiúsítóinak a birtokain a terményeknek és bornak ama kilenced részét – bármiféle mérséklés és engedmény nélkül – a saját szükségletünk céljaira fogjuk behajtani. [...]

11. Ugyanazon nemeseknek a kérésére ahhoz is hozzájárultunk, hogy mind az országunk határai között lakó valódi nemesek, mind pedig azok is, akik országunk határain belül fekvő hercegi tartományokban élnek, egy és ugyanazon szabadságot élvezzék.” (Lajos király 1351-es törvényeiből)

A feladat a XX. századi magyar történelemmel kapcsolatos. (hosszú) A források és ismeretei segítségével jellemezze a Rákosi- rendszer gazdaságpolitikáját!

A Kongresszus megállapítja, hogy a Párt és az ország előtt álló döntő, stratégiai feladat: a mezőgazdaság szocialista átszervezésével népgazdaságunk kettős jellegének megszüntetése, népgazdaságunk egységes szocialista alapjának megteremtése. Ennek megfelelően a Párt fő feladatai a következők:

1. Az ötéves terv előirányzatainak felemelése útján az iparosítást meg kell gyorsítani oly módon, hogy gyáriparunk termelése 1949-hez képest 1954-re az eredetileg előirányzott 86,4% helyett legalább 200%-kal emelkedjék. Ezen belül a nehézipar termelésének az eredetileg előirányzott 104,3% helyett legalább 280%-kal kell emelkednie. A könnyűipar termelésének 72,9% helyett legalább 145%-kal kell emelkednie.

A népgazdaság beruházásának öt év alatt az eredetileg előirányzott 50,9 milliárd forint helyett: legalább 80 milliárdot kell elérniük. Ezen belül a gyáriparra fordított beruházásoknak 21,3 milliárd forint helyett legalább 40 milliárd forintot kell elérniük.

A nehéziparban az eredetileg tervezett 18,3 milliárd forintot helyett legalább 37 milliárd forintot kell beruházni.

A nemzeti jövedelemnek 1949-hez képest 1954-re az eredetileg előirányzott 63% helyett legalább 120%-kal kell emelkednie.

A munka termelékenységének öt év alatt az eredetileg tervezett 50% helyett legalább 80%-kal kell emelkednie. (MDP II. kongresszusa 1951. március 2.)